

ВПЛИВ СОЦІОІНСТИТУЦІЙНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ФАКТОРІВ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

© 2015 ЮХИМЕНКО Т. В., ЛАПКО О. О.

УДК 330.3:336.7

Юхименко Т. В., Лапко О. О.

Вплив соціоінституційних і політичних факторів на інноваційний розвиток банківського сектору

Метою статті є дослідження впливу основних соціоінституційних і політичних факторів на інноваційний розвиток банківського сектору та розробка практичних рекомендацій щодо їх регулювання. У статті проаналізовано вплив основних політичних та соціоінституційних факторів, а саме: фінансової грамотності та законодавчого регулювання на інноваційний розвиток банківського сектору. Визначено, що ці фактори не тільки впливають на окремих учасників банківського ринку, але й визначають економічний розвиток держави в цілому. Рівень фінансової грамотності в Україні є недостатнім, що негативно впливає на ризики банківської діяльності та зменшує сприйняття інноваційних банківських послуг. З іншого боку, недостатньо розвинене вітчизняне законодавство стримує інноваційний розвиток банківського сектору. Встановлено, що від соціоінституційних і політичних факторів залежать рівень ризику та витрати на інноваційну діяльність банківських установ. Тому перед державними регуляторами постає завдання забезпечити ефективні та прозорі нормативні інструменти, що сприятимуть зростанню відповідальності як банківських установ, так і окремих споживачів банківських послуг. Важливою умовою в такій ситуації виступає створення справедливого конкурентного середовища за рахунок оптимального співвідношення макропруденційного нагляду та дерегулювання процесів банківського ринку. З іншого боку, банки мають усвідомити свою відповідальність перед державою та сприяти зниженню системних ризиків.

Ключові слова: фінансова грамотність, законодавче регулювання, прозорість, банківський сектор

Бібл.: 15.

Юхименко Тетяна Василівна – аспірант кафедри фінансів і кредиту, Університет банківської справи Національного банку України (вул. Андріївська, 1, Київ, 04070, Україна)

Email: tania.iukhymenko@gmail.com

Лапко Олена Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту, Університет банківської справи Національного банку України (вул. Андріївська, 1, Київ, 04070, Україна)

Email: lapkoelena2711@gmail.com

УДК 330.3:336.7

UDC 330.3:336.7

Юхименко Т. В., Лапко Е. А. Влияние социоинституциональных и политических факторов на инновационное развитие банковского сектора

Целью статьи является исследование влияния основных социоинституциональных и политических факторов на инновационное развитие банковского сектора и разработка практических рекомендаций по их регулированию. В статье проанализировано влияние основных политических и социоинституциональных факторов, а именно: финансовой грамотности и законодательного регулирования на инновационное развитие банковского сектора. Определено, что эти факторы не только влияют на отдельных участников банковского рынка, но и определяют экономическое развитие государства в целом. Уровень финансовой грамотности в Украине недостаточный, что негативно влияет на риски банковской деятельности и уменьшает восприятие инновационных банковских услуг. С другой стороны, недостаточно развитое отечественное законодательство сдерживает инновационное развитие банковского сектора. Установлено, что от социополитических факторов зависят степень риска и затраты на инновационную деятельность банковских учреждений. Поэтому перед государственными регуляторами стоит задача обеспечить эффективные и прозрачные нормативные инструменты, способствующие росту ответственности как банковских учреждений, так и отдельных потребителей банковских услуг. Важным условием в такой ситуации выступает создание справедливой конкурентной среды за счет оптимального соотношения макропруденциального надзора и дерегулирования процессов банковского рынка. С другой стороны, банки должны осознать свою ответственность перед государством и способствовать снижению системных рисков.

Ключевые слова: финансовая грамотность, законодательное регулирование, прозрачность, банковский сектор

Yukhymenko T. V., Lapko O. O. Influence of Socio-Institutional and Political Factors on Innovative Development and Political Factors on Innovative Development of the Banking Sector

The purpose of the article is to study the impact of major socio-institutional and political factors on innovative development of the banking sector and to work out practical recommendations on their regulation. The article analyzes the influence of the main socio-political and institutional factors, namely, financial literacy and legislative control, on innovative development of the banking sector. It has been determined that these factors not only affect individual participants of the banking market, but also influence the economic development of the state as a whole. The level of financial literacy in Ukraine is inadequate, which has a negative impact on banking risks and reduces perception of innovative banking services. On the other hand, insufficient development of the domestic legislation hinders innovative development of the banking sector. It has been determined that the socio-political factors depend on the degree of risk and expenditures on innovation activities of banking institutions. Therefore, state regulators face the task of ensuring effective and transparent regulatory instruments to facilitate growth of responsibility both of banking institutions and individual consumers of banking services. An important condition in this situation is creating fair competitive environment due to the optimum ratio of macro-prudential supervision and the process of deregulation of the banking market. On the other hand, banks should realize their responsibility to the state and contribute to reducing systemic risks.

Key words: financial literacy, legislative control, transparency, banking sector

Bibl.: 15.

Yukhymenko Tetiana V. – Postgraduate Student, Department of Finance and Credit, University of Banking of the National Bank of Ukraine (vul. Andriyivska, 1, Kyiv, 04070, Ukraine)

Библ.: 15.

Юхименко Татяна Васильевна – аспірант кафедри фінансов и кредита, Университет банковского дела Национального банка Украины (ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина)

Email: tania.iukhymenko@gmail.com

Ляпко Елена Александровна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой финансов и кредита, Университет банковского дела Национального банка Украины (ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина)

Email: lapkoelena2711@gmail.com

Email: tania.iukhymenko@gmail.com

Ляпко Елена О. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Finance and Credit, University of Banking of the National Bank of Ukraine (vul. Andriyivska, 1, Kyiv, 04070, Ukraine)

Email: lapkoelena2711@gmail.com

Вступ. Ринок банківських послуг є надзвичайно чутливим до різноманітних факторів, що підтверджується частими кризовими явищами. Одними з найважливіших для інноваційного розвитку є соціоінституційні та політичні чинники, до яких належать фінансова грамотність населення, законодавче регулювання та політичні явища, від яких залежить стабільність банківського ринку. Вплив цих чинників на інноваційний розвиток банківського сектору практично не досліджений, що й обумовлює актуальність статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив соціоінституційних та політичних факторів на банківський сектор досить давно потрапив у сферу інтересів науковців. Наприклад, на питаннях фінансової грамотності в Україні та світі спеціалізується достатньо багато науковців: А. Лусарді (Lusardi, 2011), О. Мітчелл (Mitchell, 2011), М. Гіслер (Giesler, 2014), Л. Вілаіс (Willis, 2009) Т. С. Смовженко, Т. Д. Гірченко, А. Я. Кузнецова. Водночас не менше науковців зацікавлені впливом законодавчого регулювання та політики на діяльність банківських установ, серед яких Р. Аренд (Ahrend, 2009), Дж. Арнольд (Arnold, 2009), Е. Берт (Bert, 2008), М. Фірзлі (Firzli, 2011), Р. Шиллер (Shiller, 2013), С. В. Онікієнко, Я. В. Белінська та інші. Проте практично ніхто не розглядає вплив цих чинників на інноваційний розвиток банківського сектору, хоча варто зазначити, що останнім часом з'являються одиничні дослідження незалежних консалтингових агентств, що підтверджує необхідність та актуальність формування теоретичних основ та практичних рекомендацій з цієї тематики.

Метою статті є дослідження впливу основних соціоінституційних та політичних факторів на інноваційний розвиток банківського сектору та розробка практичних рекомендацій щодо їх регулювання.

Основні результати дослідження. Одними з найбільш важливих соціоінституційних факторів впливу на інноваційний розвиток банківського сектору є фінансова грамотність населення та законодавче регулювання, що значним чином залежать від дій регулятора банківської діяльності.

Криза 2008 року показала, наскільки фінансові ринки залежать від розуміння споживачами складних продуктів і послуг, тобто від фінансової грамотності населення. Існують емпіричні підтвердження, що люди з фінансовою освітою більше за інших схильні робити заощадження та планувати пенсію. Ці докази показують, що існує взаємозв'язок між фінансовою освітою та доходами, а також вказують, що підвищення рівня фінансової грамотності може привести до позитивних поведінкових зрушень [1].

Інші дослідження, переважно в розвинених країнах, визначають потенційні вигоди від фінансової грамотності: фінансово грамотні особи краще здатні управляти своїми фінансами, є учасниками фінансових ринків та краще формують портфелі цінних паперів, а також частіше обирають інструменти з нижчою дохідністю, уникаючи високих процентних ставок та додаткових платежів. До того ж люди зі знаннями у сфері фінансів схильні акумулювати більше багатств [2].

Крім переваг для окремих осіб фінансова грамотність важлива для економічної та фінансової стабільності банківського сектору. Фінансово грамотні споживачі можуть приймати кращі рішення на основі більшої кількості інформації, створювати попит на якісніші послуги, тим самим стимулюючи конкуренцію та інновації на ринку. До того ж вони менш схильні до непередбачуваних реакцій на зміну ринкових умов, необґрунтованих скарг, а також більш ймовірно робитимуть адекватні кроки для управління ризиками. Все це підвищує ефективність фінансового сектору, потенційно здатне зменшити витрати на відповідність регуляторним та наглядовим вимогам, а також може допомогти уряду скоротити витрати на допомогу тим, хто приймає неправильні рішення. Крім того, існує прямиий зв'язок між рівнем фінансової грамотності населення та добробутом країни [3]. Від рівня обізнаності населення у фінансових питаннях залежить успіх інноваційної діяльності та настрої у сприйнятті новинок на банківському ринку.

На жаль, за результатами соціологічних досліджень виявилось, що населення України є недостатньо освіченим у питаннях фінансової грамотності. Незважаючи на досить високу поінформованість користувачів платіжних карток щодо існування шахрайства у сфері використання платіжних інструментів (понад 90% опитаних обізнані з цим явищем), 11% з них не змогли назвати жодного засобу захисту від шахрайства. При цьому 15% опитаних зустрічались з тим чи іншим видом шахрайства на власному досвіді або досвіді людей з близького оточення. Проте сучасні ефективні та результативні засоби захисту від фінансового шахрайства залишаються невідомими або не використовуються більшістю користувачів платіжних карток в Україні [4].

Українських респондентів попросили оцінити їхні власні фінансові навички шляхом виставлення оцінки за шкалою від «нічого не знаю» до «відмінні». 22% населення оцінили свої навички позитивно – добре (18%) або відмінно (4%), а ще 41% зазначили, що вони володіють задо-

вільними знаннями та навичками. З протилежного боку, 24% респондентів вважають свої навички незадовільними, а 11% вказали, що взагалі не мають жодних знань або навичок у царині фінансів (2% відмовилися дати відповідь). Реальний рівень знань щодо фінансової математики виявився низьким, нижчим навіть за досить скромну самооцінку. Із 2014 респондентів тільки кілька осіб змогли дати правильні відповіді на всі сім питань щодо фінансової математики, однак їх загальна питома вага становить менше 1%. При цьому 13% впоралися не більше ніж з одним запитанням, тоді як більшість населення – 38% – мають незадовільний рівень фінансових знань та навичок. Добрі знання виявлені у 22% опитаних – це відповідає самооцінці.

Інновації в комунікаціях та каналах продажу збільшують обсяг інформації, доступної для споживачів, і дозволяють їм обирати з широкого спектру продуктів і послуг без географічних обмежень. Однак, щоб отримати вигоду з нововведень, споживачі повинні мати базовий рівень фінансових знань для ідентифікації та доступу до відповідної інформації, а також оцінки довіри до джерела інформації.

Технологічні досягнення також збільшили ємність цільового маркетингу для споживачів, а саме дозволяють створити надійну базу даних інформації, яка здатна генерувати пропозиції, що задовольняють явні та латентні потреби споживачів. Таке застосування технології сприяє конкуренції і підвищує якість обслуговування клієнтів. Тим не менш, його неправильне використання може збільшити вразливість споживачів від недобросовісних кредиторів. Сумнівні маркетинг і тактика продажів можуть змусити споживачів до придбання продуктів, які їм не потрібні або які не відповідають для їх вимогам.

На додаток до розширення сфер застосування баз даних в області маркетингу, технології дозволяють використання можливостей баз даних в кредитному андеррайтингу. Використовуючи статистичне моделювання, складні комп'ютерні програми розраховують ризики споживачів на цифровій основі, встановлюючи діапазон прийнятного ризику та розробляючи основні принципи для ціноутворення на кредит. Проте, при відсутності особистої участі, споживачі, особливо ті, хто не знайомі з банківськими та кредитними системами, не мають уявлення про елементи у їх фінансовому профілі, які впливають на прийняття рішень і фактори, необхідні для поліпшення їх кредитоспроможності.

Ринкові інновації та конкуренція в галузі фінансових послуг спостерігається у збільшенні різноманітності продуктів, пропонувананих депозитними установами. Ці розробки надають споживачам більше можливостей і більшу гнучкість у створенні фінансових механізмів, які найкращим чином відповідають їхнім потребам. Тим не менш, споживачі можуть відчувати труднощі з оцінкою варіантів, що може призвести до більш високих витрат на щомісячні платежі, овердрафти або надмірні транзакції.

Ринкові інновації також спрямовані на дерегулювання банківського сектора. Оскільки конкуренція з небанківськими установами зростає, банки розробляють способи для пропозиції продуктів споживачам поза банківською структурою. Це, у свою чергу, викликає проблему з обізнаністю споживачів з відмінностями у таких продуктах, особливо в рівні ризиків.

Для забезпечення стійкого інноваційного розвитку банківський сектор повинен усвідомити важливість прозорості у своїй діяльності, оскільки клієнти схильні сприймати нововведення тих установ, яким довіряють. Прозорість можна виміряти двома основними показниками: кількістю інформації та якістю поданого матеріалу. Український банківський сектор надає широкий доступ до значної кількості звітів та аналітики, проте прозорість залишається на недостатньому рівні саме з якісної точки зору. Основною причиною такої ситуації виступає нестача сприйняття та розуміння, що виникає внаслідок складності інформації, фінансової неграмотності та неправильного вибору каналів комунікацій.

Наступним важливим соціоінституційним фактором, що впливає на інноваційний розвиток, є регулювання банківської діяльності. Консалтингова компанія KPMG провела опитування серед виконавчих директорів банків у США щодо ставлення до зростання рівня регулювання [5]. Відповідно до результатів цього опитування 38% респондентів зазначили, що законодавчі реформи значно стримують розвиток банківської системи, а ще 34% впевнені, що такий вплив є помірним, і лише 2% не спостерігають жодного впливу на розвиток банківської системи. Варто зазначити, що 3% респондентів впевнені, що зростання регулюючого середовища сприяє розвитку банківського сектору, а не стримує його.

Також компанія KPMG щороку проводить опитування з метою виявлення бар'єрів розвитку банківської системи [6]. Як і у 2013 році, результати у 2014 році показали, що найбільше стримує зростання банківської системи регуляторний та законодавчий тиск. Цікавим фактом є те, що у 2014 році банкіри почали менше звертати увагу на цей фактор – лише 41% проти 72% у 2013 році визначили його як основну перешкоду розвитку.

Зростання впливу законодавчого регулювання призводить до збільшення операційних витрат банків. Близько 60% респондентів стверджують, що законодавчі обмеження складають 5 – 10% операційних витрат, ще 22% опитаних вказують на суму 11 – 20%. До того ж 55% впевнені, що витрати на дотримання законодавчих вимог стримують розвиток їхньої банківської установи, а ще 40% респондентів зазначили, що законодавчі обмеження на певні види продуктів і послуг негативно впливають на потенціальне зростання.

За оцінками McKinsey&Company, дотримання вимог, що зазначені у рекомендаціях Базельського комітету III та інші нормативних актів, можуть потенційно коштувати банківським установам від 3 до 5 відсотків рентабельності власного капіталу (ROE) [7].

Розвинені країни Заходу мають достатньо розроблену законодавчу базу, що регулює відносини у сфері інноваційної діяльності фінансових та банківських установ. Проте фінансова криза виявила значні помилки пруденційного регулювання та нагляду фінансового сектору [8]. Нормативна база та нормативні традиції фінансових ринків, які переважали в останні десятиліття, виявилися нездатними запобігти, регулювати та розв'язати фінансову кризу. Один з багатьох корисних уроків, якому криза вчить регуляторів і уряди, було те, що національно орієнтовані моделі нормативного регулювання приречені на провал в умовах

комплексної і взаємозалежної глобальної фінансової системи, де фінансові установи і тіньова банківська система не мають обмежень [9].

Під час першого саміту у Вашингтоні лідери G20 визначили прагнення до реалізації політики відповідно до п'яти загальних принципів для реформи фінансових ринків і нормативних режимів: зміцнення прозорості та підзвітності; підвищення ефективності регулювання; забезпечення стійкості фінансових ринків; зміцнення міжнародного співробітництва і реформа міжнародних фінансових інститутів. Що стосується другої мети щодо підвищення ефективності регулювання, лідери G20 зобов'язалися зміцнювати пруденційний нагляд та управління ризиками, щоб при цьому жодні фінансові ринки, продукти або учасники не залишилися нерегульованими або такими, що не підлягають нагляду. Крім того, вони мають на меті зробити регулювання ефективним, не перешкоджати фінансовим інноваціям і підтримувати розширення торгівлі у сфері фінансових послуг [10].

У Європейському Союзі нагляд та оцінку потенційним загрозам фінансової стабільності здійснює Європейська рада з системних ризиків. У співпраці з Базельським комітетом і на основі рекомендацій Базель III, Комісія ЄС змушена переглядати ряд важливих директив, таких як Директиви про вимоги до капіталу (CRD), директиви фінансового конгломерату і Директива щодо огляду ринків фінансових інструментів (MiFID). Незважаючи на те, що всі зусилля європейських регулюючих органів спрямовані на досягнення фінансової стабільності, головними вимогами залишаються збільшення капіталізації та ліквідності, що не сприяє конкурентоспроможності банків. Ще один важливий орган в ЄС – це Європейська банківська організація, що має на меті сприяння прозорості, простоті і справедливості внутрішнього ринку для споживачів фінансових продуктів і послуг шляхом збору, аналізу і представлення тенденцій споживання в ЄС; розгляду та погодження ініціатив фінансової грамотності; розробки навчальних стандартів для галузі; встановлення загальних правил розкриття інформації; моніторингу існуючих та нових фінансових заходів; видачі попередження, якщо фінансова діяльність являє собою серйозну загрозу.

У США головним нормативно-правовим актом, що регулює інноваційну діяльність банків та інших фінансових установ, є закон Додда-Франка. Прийняття Закону Додда-Франка внесло значні зміни у фінансову систему США, оскільки зачіпає кілька зацікавлених сторін та інструментів у фінансовій системі, такі як комерційні банки, інвестиційні банки, ощадні установи, хедж-фонди, позабіржові деривативи, рейтингові агентства. Важливо зазначити, що поправка Коллінза до цього закону також вимагає, щоб відповідні федеральні наглядові органи розробили мінімальні важелі і вимоги до капіталу на основі ризику для всіх застрахованих депозитних установ, депозитних установ холдингових компаній і системоутворюючих небанківських установ.

Генеральна угода з торгівлі послугами (GATS) є першою багатосторонньою, юридично закріпленою угодою, присвяченою торгівлі та інвестиціям у сфері послуг, в тому числі фінансових. GATS визнає право членів приймати недискримінаційні заходи щодо захисту фінансової стабільності.

Варто зазначити, що в деяких країнах, таких як Сінгапур, регулятори діють проактивно і мислять наперед. Вони моніторять та аналізують нові споживчі та технологічні тенденції, передбачають попит з боку громадян на будь-які нові технології і активно надають керівні вказівки для банків з метою пом'якшення інноваційних ризиків [11]. Грошово-кредитне управління Сінгапуру (MAS) на тлі підвищеної залежності від складних IT-систем і операцій у фінансовому секторі зі зростаючим ризиком кібератак і збоїв у системі вимагає від фінансових установ поглиблення можливостей з управління технологічними ризиками і бути готовим впоратися з такими інцидентами [12].

У вітчизняному законодавстві, на жаль, проблеми інноваційного розвитку банківського сектору практично не розглянуті. Інноваційна діяльність банку жодним чином не виокремлена серед інших видів, до того ж акцент в Законі України «Про інноваційну діяльність» поставлено на виробничих або продуктових інноваціях. Питання оцінювання ефективності інновацій у цьому законі є одним з пріоритетних, що, як відомо, важко застосувати для фінансових інновацій. Банківські та фінансові інновації за цим законом можна віднести до інновацій у сфері послуг, проте численні їх особливості жодним чином не враховані в законі.

Позитивним моментом в українському законодавстві, що має сприяти інноваційному розвитку, є декларування вільних конкурентних умов у банківській системі. Так, у статті 53 ЗУ «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121-III зазначено, що банкам забороняється вчиняти дії, спрямовані на обмеження конкуренції та монополізації умов банківського ринку, а стаття 17 ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 року № 2664-III вказує на недопущення обмеження конкуренції на ринках фінансових послуг. Захист від недобросовісної конкуренції сприятиме банкам у пошуку нових економічно вигідних продуктів і послуг, впровадженню ефективних технологічних рішень тощо.

У контексті мети та завдання державного регулювання інноваційної діяльності на ринках фінансових послуг варто виділити статтю 19 ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». У цій статті зазначено такі завдання як захист інтересів споживачів фінансових послуг, створення сприятливих умов розвитку та функціонування ринків фінансових послуг, забезпечення урахування інтересів суспільства, зокрема прозорості та відкритості інформації, підтримка умов вільної конкуренції, а також сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг. Варто зазначити, що Національний банк України як регулятор діяльності банківських та небанківських фінансово-кредитних установ виконує певні функції, які прямо чи опосередковано впливають на інноваційний розвиток банківського сектору. До них можна віднести:

- встановлення для банків правил проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна;
- визначення напрямів розвитку сучасних електронних банківських технологій, контроль за створенням електронних платіжних засобів та систем,

процесами автоматизації банківської діяльності та засобами захисту банківської інформації;

- підготовка кадрів для банківської системи України;
- розробка в межах Основних засад грошово-кредитної політики питань стосовно розвитку банківської системи.

Звісно ці положення законодавства не регулюють повний спектр проблем інноваційної діяльності, але вони є основою для розроблення відповідних законів та нормативно-правових актів для забезпечення інноваційного розвитку банківської системи.

Незважаючи на усі проблеми та недоліки українсько-го законодавства, варто зазначити, що все-таки відбуваються позитивні зрушення. У межах повного реформування всієї української економіки Національний банк України та інші регулятори розробили проект комплексної програми розвитку фінансового ринку України на 2015 – 2020 роки. Серед найважливіших положень, що стимулюють інноваційний розвиток банків, окрім стабілізації економічної ситуації, варто відзначити стимулювання впровадження новітніх ІТ-технологій. Реалізація цього положення дозволить не тільки запровадити стандарти звітності та обміну інформацією, що забезпечать ефективну інтеграцію у фінансовий ринок ЕС, а й допоможе запровадити високий рівень ІТ-безпеки.

Крім того, програма передбачає стимулювання розвитку фінансової грамотності споживачів та інвесторів фінансового ринку, підвищення стандартів захисту прав споживачів та інвесторів фінансового ринку, підвищення організаційної ефективності регуляторів, забезпечення динамічного розвитку інструментів та інфраструктури фінансових ринків. Всі ці положення прямо або опосередковано можуть стимулювати інноваційну активність українських банків [13].

Варто зазначити, що банківський сектор не є єдиною сферою з жорстким регулюванням. Наприклад, фармацевтична промисловість змушена працювати під жорстким регулятивним тиском та підлягає виконанню численних державних і міжнародних нормативно-правових актів, серед яких захист прав споживачів, охорона здоров'я, відповідність екологічним стандартам, фінансові правила тощо. До того ж фармацевтичні компанії стикаються з ризиками, які за впливом на суспільство можуть бути ще більш небезпечними, ніж системний фінансовий ризик. Проте, на відміну від банківського сектору, фармацевтика залишається одним з лідерів за витратами на дослідження та розробки, а також за кількістю впроваджених нововведень.

Компанії у сфері фінансових послуг уже витрачають надзвичайно багато ресурсів, як матеріальних, так і часу, на відповідність нормативним вимогам. За оцінками експертів, такі компанії у всьому світі будуть витрачати 50 мільярдів доларів у 2015 році. Проте, як правило, ці витрати є реакцією на нормативні зміни та обробляються на рівні бізнес-одиниці без уваги вищого керівництва, на яке вони заслуговують. Це може бути доцільним у короткостроковій перспективі, але ризиковано і неефективно для установи, яка має на меті пом'якшення ризиків і зниження витрат при одночасному виявленні нових можливостей для бізнесу, пов'язаних зі змінами у правилах. Інформаційні

технології є найважливішим засобом забезпечення відповідності нормам регулювання, але 80 % керівників заявили, що їхня технологія все ще вимагає великої перебудови, і вони очікують, що витрати на ІТ, пов'язані з дотриманням законодавчих вимог, зростатимуть щорічно на 6,9% до 2017 року [14].

У результаті менеджери, перебуваючи під значним тиском забезпечення щоденної діяльності, змушені оперативно реагувати на власний розсуд. Але результат передбачуваний: неузгоджені нормативи по всій установі, які дублюють зусилля і збільшують ризик пропустити найважливіші питання пов'язані з дотриманням законодавства. Замість цього, фінансовим компаніям необхідно прийняти більш стратегічний, менш реактивний підхід до питань відповідності нормам регулювання, інвестуючи в ІТ. Саме тому деякі компанії вже зрозуміли, що якщо вони не можуть уникнути витрат на комплаєнс, то необхідно знайти спосіб використання уже отриманої інформації в цій сфері для трансформації бізнесу в майбутньому і підвищення конкурентоспроможності на ринку [15].

На жаль, не всі банківські установи мають достатньо ресурсів для забезпечення відповідності нормам регулювання за допомогою інформаційних технологій. Збільшуючи витрати на комплаєнс, невеликі банки не тільки обмежують себе у можливостях розвитку, а й знижують рентабельність, що, у свою чергу, призводить до закриття бізнесу чи поглинання установами з більшими ресурсами. Негативним наслідком таких процесів є зниження конкуренції та відповідно зменшення потреби в інноваціях.

Ще одним важливим фактором впливу на інноваційний розвиток банківського сектору є політична ситуація у країні. Недостатньо розвинене політичне середовище, постійна невизначеність та геополітичні загрози негативно впливають на бізнес-клімат та призводять до заморожування інноваційних програм. Водночас здійснюється вплив на регуляторів, що змушені постійно направляти зусилля на адаптацію до політичних змін, а не впроваджувати реальні заходи, що сприятимуть розвитку банківського сектору та економіки в цілому.

Висновок. Інноваційний розвиток банківського сектору знаходиться під впливом численних факторів. Одними з найважливіших серед них є соціоінституційні та політичні фактори, нівелювати які здатен центральний банк, – фінансова грамотність та законодавче регулювання. Від фінансової грамотності залежить не тільки добробут окремого громадянина, а й економічний розвиток країни та успіх банківських інновацій. Освітня діяльність у сфері фінансів є одним з найефективніших способів зниження споживчих ризиків на банківському ринку та забезпечує фінансову стабільність у довгостроковій перспективі. Законодавче регулювання має не менший вплив на інноваційний розвиток банківського сектору, як стримуючи нововведення, так і провокуючи нові більш ризикові інструменти. Тому розробляючи нормативно-правові акти для фінансових інститутів, регулюючі органи повинні мінімізувати моральну шкоду і системний ризик у результаті їх втручання, а також забезпечити безпеку і надійність системи, не перешкоджаючи впровадженню фінансових інновацій. Крім того, необхідно стабілізувати політичну ситуацію у країні, що дозволить банківським установам ефективно управля-

ти інноваційними процесами. Важливо забезпечити незалежність центрального банку від інших органів влади, що сприятиме зменшенню впливу політичних факторів на банківський сектор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Financial Education for Youth. The Role of Schools // OECD. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oced/finance-and-investment/financial-education-in-schools_9789264174825-en
2. Lusardi A., Mitchell O. S. Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Wellbeing. In Financial Literacy: Implications for Retirement Security and the Financial Marketplace / A. Lusardi, O. S. Mitchell. – Oxford University Press, 2011.
3. Interview with USAID Mission Director to Ukraine Jed Barton // GURT Resource Center. – July 4, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.finrep.kiev.ua/download/interview_gurt_resource_center_july2_2014_en.pdf
4. Карпова О. Прес-реліз: Українці потребують знань щодо сучасних дієвих та ефективних засобів захисту від шахрайства у сфері використання платіжних інструментів / О. Карпова, Є. Єгорова // GfK Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.gfk.ua
5. The Transformation of Banking: Forces, Implications, Actions. – Delaware : KPMG, 2012. – 12 p.
6. 2014 banking industry outlook survey. – Delaware : KPMG, 2014. – 22 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kpmginfo.com/industryoutlooksveys/2014/pdfs/KPMGBankingIndustrySurvey_072414.pdf
7. Breakaway: How Leading Banks Outperform Through Differentiation [Електронний ресурс] // McKinsey & Company. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mckinsey.de/sites/mck_files/files/mckinsey_global_bankin_annual_review_2013.pdf
8. Hartmann P. The Euro Area Financial System: Structure, Integration and Policy Initiatives / P. Hartmann, A. Maddaloni, S. Manganelli // Oxford Review of Economic Policy. – 2003. – No. 19 (1). – P. 180 – 213.
9. Financial Innovation and Prudential Regulation – The Impact of the New Basel III Rules // Working Paper. – 2012. – No. 2012/25 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/12019.pdf>
10. Declaration, Summit on Financial Markets and the World Economy. – Washington. – 15 November 2008.
11. Buch M. P. Managing innovation risk / Madhabi Puri Buch // Asian Management Insights. – 2014. – С. 84 – 88.
12. Technology Risk Management Notice and Guidelines // Monetary Authority of Singapore (MAS). – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mas.gov.sg/>
13. Комплексна програма розвитку фінансового ринку України на 2015 – 2020 роки // Національний банк України. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://reforms.in.ua/Content/Download/Fin_reforma/Complex%20program%20finance.pdf
14. Drisko C. A holistic approach to financial-services regulations. Four building blocks for better compliance / C. Drisko,

K. Mavros // PwC. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.strategyand.pwc.com

15. Simplicity Is Key To Competing In Complex Capital Markets // SAP. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://go.sap.com/index.html>

REFERENCES

- “Breakaway: How Leading Banks Outperform Through Differentiation” http://www.mckinsey.de/sites/mck_files/files/mckinsey_global_bankin_annual_review_2013.pdf
- Buch, M. P. “Managing innovation risk” *Asian Management Insights* (2014): 84-88.
- Declaration, Summit on Financial Markets and the World Economy. Washington, 2008.
- Drisko, C., and Mavros, K. “A holistic approach to financial-services regulations. Four building blocks for better compliance” www.strategyand.pwc.com
- “Financial Education for Youth. The Role of Schools” OECD. http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oced/finance-and-investment/financial-education-in-schools_9789264174825-en
- “Financial Innovation and Prudential Regulation - The Impact of the New Basel III Rules” <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/12019.pdf>
- Hartmann, P., Maddaloni, A., and Manganelli, S. “The Euro Area Financial System: Structure, Integration and Policy Initiatives” *Oxford Review of Economic Policy*, no. 19 (1) (2003): 180-213.
- “Interview with USAID Mission Director to Ukraine Jed Barton” GURT Resource Center. http://www.finrep.kiev.ua/download/interview_gurt_resource_center_july2_2014_en.pdf
- “2014 banking industry outlook survey” http://www.kpmginfo.com/industryoutlooksveys/2014/pdfs/KPMGBankingIndustrySurvey_072414.pdf
- “Kompleksna prohrama rozvytku finansovoho rynku Ukrainy na 2015 - 2020 roky” [A comprehensive program of financial market development of Ukraine for 2015 - 2020 years]. Natsionalnyi bank Ukrainy. http://reforms.in.ua/Content/Download/Fin_reforma/Complex%20program%20finance.pdf
- Karpova, O., and Yehorova, Ye. “Pres-reliz: Ukraintsi potrebuiut znan shchodo suchasnykh diievykh ta efektyvnykh zasobiv zakhystu vid shakhraystva u sferi vykorystannia platizhnykh instrumentiv” [Press Release: Ukrainian require knowledge of modern efficient and effective means of protection against fraud in the use of payment instruments]. www.gfk.ua
- Lusardi, A., and Mitchell, O. S. *Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Wellbeing. In Financial Literacy: Implications for Retirement Security and the Financial Marketplace.* Oxford University Press, 2011.
- “Simplicity Is Key To Competing In Complex Capital Markets” SAP. <http://go.sap.com/index.html>
- “Technology Risk Management Notice and Guidelines” <http://www.mas.gov.sg/>
- The Transformation of Banking: Forces, Implications, Actions. Delaware: KPMG, 2012.